Prim. MUDr. Eva Tomášková: Soudní lékařství je nádherný a velmi komplexní obor

Primářka MUDr. Eva Tomášková stojí od 1. ledna 2021 v čele Soudnělékařského oddělení. Vedení převzala od dlouholetého primáře doc. MUDr. Františka Vorla, CSc.

prim. MUDr. Eva Tomášková | Foto: Jan Luxík

Paní primářko, jaká byla Vaše cesta na Soudnělékařské oddělení?
Pocházím z nelékařské rodiny, studovala jsem osmileté Biskupské gymnázium J. N. Neumanna v Českých Budějovicích, které, alespoň tehdy, bylo zaměřené na studium jazyků. Během studia jsem předpokládala, že budu jazyky, případně diplomacii, studovat i po ukončení gymnázia, avšak po návratu ze studijního pobytu v USA, který jsem absolvovala ve druhém ročníku, jsem zjistila, že většina mých spolužáků plánuje obdobnou kariéru. Nechtěla jsem jít cestou mainstreamu, a protože mě bavila i biologie a chemie, zvolila jsem lékařskou fakultu.

Pro své studium jsem si vybrala Univerzitu Karlovu v Plzni. Jakému oboru bych se v budoucnu mohla věnovat, jsem měla rozmyšlené téměř hned. Měla to být gynekologie či reprodukční onkologie. Zlom nastal v pátém ročníku, kdy jsme měli soudní lékařství a přednášky byly nadmíru poutavé. Na tomto oboru mne zaujala zároveň skutečnost, že má interdisciplinární charakter, není jen o medicíně, ale naleznete zde i nadstavbu práva.

V červenci 2005 jste nastoupila na Soudnělékařské oddělení v českobudějovické nemocnici. Popište nám blíže obor a Vaše oddělení.
Hlavní činností oboru je rozbor příčin a dalších, ze zdravotního hlediska důležitých, okolností úmrtí na základě provedené pitvy u osob zemřelých náhlým, neočekávaným nebo násilným úmrtím včetně sebevražd. Na Soudnělékařském oddělení se provádějí dva druhy pitev – zdravotní a soudní. Soudní pitvy se provádějí při podezření, že úmrtí bylo způsobeno trestným činem, nařizuje je orgán činný v trestním řízení, tedy nejčastěji Policie České republiky.

Výsledky pitev včetně toxikologických vyšetření slouží jako podklad pro hodnocení zdravotního stavu naší populace. Naše oddělení se zabývá výukovou a vědeckovýzkumnou činností, účastníme se jednání v nezávislých odborných komisích v oblasti zdravotnictví a integrální součástí oboru je znalecká činnost. Jedná se zejména o posuzování mechanismu vzniku a závažnosti zranění včetně délky a stupně omezení v obvyklém způsobu života u poškozených následkem trestných činů, prohlídky těla pachatelů a poškozených v trestním řízení, výpočty související s hladinou alkoholu v krvi.

V jakých případech provádíte pitvu zdravotní?
Tyto pitvy provádíme u osob, které zemřou převážně mimo zdravotnické zařízení a prohlížející lékař nezjistil jednoznačně příčinu úmrtí a v případech určených zákonem stanovil provedení pitvy. Jsou to převážně náhlá a neočekávaná úmrtí, násilná úmrtí (úrazy) a sebevraždy, u nichž vzniklo podezření, že úmrtí může být v příčinné souvislosti s nesprávným postupem při poskytování zdravotních služeb, nebo mohlo souviset se zneužíváním návykových látek či u osob zemřelých ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence.

Kolik pitev ročně provedete?
Ročně je to kolem 500 pitev, z toho zpravidla jednu pětinu tvoří pitvy soudní.

Poznáte příčinu úmrtí na první pohled či během prvních okamžiků?
Některé příčiny náhlých úmrtí jsou zřejmé již tzv. „ode dveří" a pitva je následně potvrdí.

Někdy jsme naopak překvapeni, protože rozsah či lokalita chorobných změn zcela neodpovídá náhlosti úmrtí. Nedávno kolega prováděl pitvu muže, který náhle zemřel ve svém domě, a jako předběžná příčina úmrtí bylo uvedeno srdeční selhání či plicní tromboembolie. Ze zdravotní dokumentace bylo zjištěno, že zemřelý byl asi před rokem hospitalizován v naší nemocnici s otravou oxidem uhelnatým. Pitevní nález nesvědčil pro intoxikaci CO vzhledem k pokročilosti hnilobných změn jednoznačně, ale následným toxikologickým vyšetřením byla potvrzena. Informovali jsme patřičné úřady, aby v domě provedly šetření a zabránilo se tak případné další otravě.

Je soudní lékařství obor, který si ženy často vybírají?
Ač se to nezdá, tak ano. Hlavním argumentem je zcela jistě jednosměnný provoz. Řekla bych, že v soudním lékařství, stejně jako v patologii, nejsou ženy výjimkou.

Jak emočně náročné je Vaše povolání?
Pro mě bylo velmi emočně náročné pracovat s pacienty na odděleních. Většina ke mně přirozeně tíhla a svěřovala se mi se svými osudy. To také nebylo snadné zpracovat. Na našem oddělení se mne dotýkají především pitvy dětí či mladých lidí. Možná je to tím, že sama děti mám, nebo prostým procesem stárnutí, kdy člověk zná hodnotu života. Náročná je i komunikace s pozůstalými. Za ty roky praxe musím říci, že život není vždy spravedlivý.

Co Vás na Vaší práci těší?
Oceňuji případy, kdy jsme na 100 % schopni určit příčinu úmrtí. Některé jsou naopak velmi složité a cesta k výsledku je zdlouhavá. Mám ráda, když věci odsýpají a práce se nekumuluje.

Jak vypadá Váš běžný pracovní den?
Začínáme v 6.00 hodin ráno. Zpravidla od 6.30 jsme na pitevně, kde provádíme v průměru dvě pitvy denně, někdy ale žádnou, jindy naopak více. Pitva dle náročnosti trvá zpravidla kolem jedné hodiny. Její uzavření včetně provedení zhodnocení dalších vyšetření (mikroskopické, toxikologické, molekulárně-genetické) pak může trvat i několik hodin. Zajišťujeme zpracování odborných vyjádření pro Policii České republiky, například k poraněním z dopravních nehod a po různých napadeních. V neposlední řadě vypracováváme znalecké posudky pro orgány činné v trestním řízení. Součástí naší práce jsou také výjezdy k nálezu těla, pokud jsou tam nějaké nejasné okolnosti. Naše dny jsou tedy velmi různorodé.

K prvnímu lednu jste byla jmenována do funkce primářky. Jak se změnila Vaše pracovní náplň?
Zatím mne nejvíce zaměstnává nová legislativa, která je platná od 1. 1. 2021. Musím se seznámit s novým zákonem č. 254/2019 Sb., o znalcích, znaleckých kancelářích a znaleckých ústavech nebo Listem o prohlídce zemřelého a aplikovat je do naší praxe.

Jak jste spokojená s přístrojovým vybavením Vašeho oddělení?
Jsme jedním ze tří pracovišť v České republice, které má k dispozici CT. Za to jsem velmi vděčná. Výpočetní tomografie je zcela nedostižná při komplexním hodnocení případů s těžkou hnilobnou nebo tepelnou destrukcí těla. Její obrovský diagnostický potenciál spočívá i v možnosti 3D rekonstrukcí, máme tak daleko lepší možnost zhodnotit poranění kostí třeba po dopravních nehodách nebo zobrazení nám těžko přístupných lokalit, například atlanto-okcipitální oblasti.

Soudní lékařství je spíše stacionární obor. Nedochází zde k překotným změnám. Od ukončení mého studia ale pochopitelně prošel velmi slušným vývojem. Když jsem začínala, tak zánět srdečního svalu byl potvrzován prakticky pouze histologicky. Dnes k němu na základě genetického vyšetření extrahumánního genomu zjistíme i původce, tj. o jaký virus či bakterii se jednalo.

Soudnělékařské oddělení Nemocnice České Budějovice, a.s., je velmi kvalitně přístrojově vybaveno. Máme nově rekonstruované pitevny, již zmíněné CT, pojízdné rentgeny, můžeme pořizovat fotky přímo z mikroskopu.

Jak si stojí české soudní lékařství v porovnání se světem? Které pracoviště je pro Vás osobně vzorem?
Obecně si myslím, že v České republice máme nejlepší systém soudního lékařství. K pitvě přistupujeme velmi komplexně. To, co je pro nás standardem, se ve světě běžně nedělá. Systémy v jednotlivých zemích, a to i v rámci Evropské unie, jsou velmi rozdílné, což je dáno zpravidla odlišností legislativy. Vzhledem k financím se v některých zemích přistupuje často pouze k tzv. parciální pitvě, kdy se provede pitva například pouze mozku. Mým vzorem či inspirací je v České republice Ústav soudního lékařství Lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Fakultní nemocnice Hradec Králové.

Soudní lékařství je námětem mnoha seriálů. Jak moc se liší od reality?
Co se týče postupu práce, tak jsou poměrně přesné. Oproti realitě mají v seriálu případ vyřešen během 50 minut. Ve skutečnosti může trvat jen toxikologické vyšetření čtyři týdny. Další odlišností od reality je fakt, že celý tým na televizní obrazovce je schopen posoudit všechny aspekty, provést veškerá vyšetření prakticky na jednom patře a všichni všechno umějí. U nás je to tak, že já odebírám vzorky, určuji, co bude třeba vyšetřit, ale samotné zpracování (toxikologie, PCR) již neprovádím.

Jaká je Vaše vize v pozici primářky oddělení?
Mým hlavním cílem je vést oddělení tak, jak fungovalo pod vedením doc. MUDr. Františka Vorla, CSc. Určitě je nutné jej personálně posílit. Čeká mne, stejně jako mé předchůdce, výchova nové generace.

Na co byste budoucí kolegy nalákala?
Soudní lékařství je nádherný interdisciplinární obor. Zatímco kliničtí lékaři věnují svou kariéru pomoci nemocným, u soudních lékařů je prioritou nápomoc spravedlnosti. Jak v knize Advokáti mrtvých zmiňuje prof. MUDr. Petr Hejna, Ph.D., MBA, je to malý velký obor ve službách medicíny a práva, jehož mottem je mluvit za mrtvé a tím chránit živé.

Co se odborného růstu týče, tak ten je u nás zaručen. Naše pracoviště je sice malé, ale díky tomu zde začínající lékař přijde do kontaktu se všemi typy výkonů a případů. A soudní lékařství je především o zkušenostech. Je tomu tak i díky naší spádové oblasti, kterou jsou celé jižní Čechy. Oddělení máme velmi dobře přístrojově vybavené, jsme přátelský kolektiv a pro ženy je atraktivní již zmíněný jednosměnný režim. Zcela jistou výhodou je i úzká návaznost na klinická pracoviště naší nemocnice.

Bc. Iva Nováková, MBA
Oddělení vnitřních a vnějších vztahů

Celý časopis si můžete prohlédnout zde!